

Політика, історія, культура

УДК 323.1(477-17:(470+571))(045)

Галагуз І.В.,

доцент кафедри соціології та суспільних наук АПСВТ

Міжнаціональні відносини Україна в умовах трансформації суспільства (Північний регіон)

Охарактеризовано сучасні міжнаціональні зв'язки України та її Північного регіону в умовах російсько-українського конфлікту, проведено аналіз чинників, що впливають на загострення міжнаціональної ворожнечі між країнами-сусідами, здійснено пошук шляхів вирішення збройного конфлікту через узгодження національних ідей. Проаналізовано, як відреагував Північний регіон на події останнього року та агресію з боку країни-сусіда. Констатували, що відносини між народами України та Росією знаходяться під впливом ряду деструктивних факторів, головним із яких є політична воля Кремля.

Ключові слова: міжнаціональні відносини, конфлікт, війна, самоідентифікація, націоналізм, національна ідея, Північний регіон.

Україна, як склалось історично, знаходиться у центрі Європи, тому природно, що у своєму розвитку вона має різносторонні міжнародні відносини, в першу чергу, із країнами-сусідами, а в другу – з іншими країнами світу. Наразі, в Україні є тісні економічні, політичні та соціальні зв'язки із більш як 100 країнами світу.

Але, на сучасному етапі формування міжнародних відносинах існує безліч складних і невирішених питань. Так, за даними опитування американського друкованого видання Wall Street Journal, найбільш знаковою подією для історії людства в 2014 році є події в Україні (76,3%) [17], і це на фоні таких подій як епідемія захворювання на вірус Ебола – 2,4%, активізація ісламського руху – 10%. Отже, без перебільшення, увесь світ спостерігає за ескалацією російсько-українського конфлікту, а це, так чи інакше, активізує міжнаціональні відносини.

Російсько-український конфлікт став проявом і певною віхою змін у світовому порядку і ситуації у сфері безпеки. Він висвітлив фактори і потенційні негативні наслідки, появу дисбалансу міжнародних відносин на світовій арені.

За часів набуття незалежності України керівництво країни так чи інакше обирало багатовекторний напрям розвитку, намагаючись маневрувати між «вашими» та «нашими» (Росією і країнами СНД та Заходом). Так, знаковим стало підписання у 1991–1994 рр. Гельсінського заключного акту, договорів про основи добросусідства і співробітництва між Україною та деякими сусідніми країнами, «Меморандуму про гарантії безпеки України» (підписані Великою Британією, Росією, Францією та Китаєм). У цей час було розпочато переговори про вступ до Ради Європи та Світової організації торгівлі. Наразі, хочеться відмітити, що «Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією» укладений лише 31.05.1997 р. Це свідчить про напруженість відно-

син між Україною та Росією в той час (тут і питання статусу Криму, і військова присутність у Чорному морі та розподіл Чорноморського флоту тощо).

Проблеми із внутрішньої політикою в середині країни в 2000-2003 р. (так званий «касетний скандал» та розслідування вбивства Г. Гонгадзе та інших журналістів) призвели керівництво та саму країну до певної міжнародної ізоляції (у листопаді 2002 р. на саміти учасників НАТО у Празі, Л.Кучму – тодішнього президента країни, не посадили поруч із високопосадовцями із США та Великої Британії, як мали). Це змусило країну на більш тісне співробітництво із Росією та країнами СНД – створення Єдиного економічного простору. Хоча навіть і тоді, між Україною та Росією не було повного взаємопорозуміння: суперечки про о. Коса Тузла, кордон у Керчинській протоці тощо.

З приходом до влади нового Президента В. Ющенко та «помаранчевої революції» (2004 р.) зовнішня політика України бере напрям на євроінтеграцію та євроатлантичне партнерство (вступ до НАТО). Наразі за часи його президентства в Україні розвиваються відносини із країнами Азії, Африки, Південної Америки, Австралії, та країнами-сусідами, в першу чергу, Російською Федерацією та Польщею. Україна посилює свою присутність на міжнародній арені (активна участь у засіданнях Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, підписання Плану дій Україна – ЄС, вступ до СОТ тощо). Такими діями тодішній Президент України погіршив відносини із Росією (вони почали носити характер конфронтації, протистояння), і як він не закликав до «перезавантаження» відносин між країнами, його так і не відбулось.

Зміна керівництва країни в 2010 р. призвела до зміни пріоритетів: Україні відмовляється від вступу до НАТО, припиняються або відтягуються переговори про вступ до ЄС, максимально активізуються відносини із Російською федерацією (зростання обсягів зовнішньої торгівлі, «русифікація» населення та адміністративного документообороту, дистанціювання від спірних «історичних» тем, церковних та релігійних питань тощо), розглядається можливість вступу у Митний союз.

Кін. 2013 р. – поч. 2014 р. ознаменувався новою зміною пріоритетів міжнаціональних відносин в Україні: відновлення євроінтеграційного вектору руху та вступ у НАТО. Відтоді, українсько-російські відносини існують у непередбачуваному критичному стані. Продовжується політико-дипломатична конфронтація; порушені базові домовленості та угоди; майже зруйнована система міждержавних інституційних відносин; відбувається загострення енергетичного, економічного протистояння, триває інформаційна агресія. Натомість активізується підтримка країн ЄС, Великої Британії, США тощо.

Наразі, криза, що виникла в 2014 р, на нашу думку, не має аналогій в історії нашої країни, починаючи з Переяславської ради. І це притому, що майже половина росіян вважають: Україна (так само як і інші країни пострадянського простору) повинна мати з Росією «особливі відносини».

Сьогоднішні реалії, на жаль, не дають підстав мовити про зміни на краще в російській політиці по відношенню до України в найближчій перспективі. У цілому, нинішня ситуація у відносинах Москви і Києва потребує формування принципово інших концептуальних, стратегічних підходів до співіснування колись близьких братніх народів, запровадження на російському напрямі конкретних заходів, перегляду системи міждержавних контактів.

Проблема міжнародних відносин України в умовах трансформації суспільства активно висвітлюється багатьма науковцями і журналістами, наразі вона є досить актуальною, оскільки постійно спостерігається зміна «політичного настрою». Окремим аспектам дослідження україно-російських відносин присвячено праці О.Г. Аркуша [2], І.А. Мельник [3], О.А. Ніколаєва [6], О.П. Селіванова [12], Д.В. Табачник [4], Р.Ш. Чілачава [5] та ін. Менша увага, наразі, приділяється науковцями та аналітиками питанню оцінки історичних наслідків подій, що відбуваються. Серед найбільш яскравих праць можна визначити А. Мухарського («Майдан. Революція духу»), С. Кошкіна («Майдан. Нерозказана історія»), В. Карпюк («Євромайдан. Хроніка відчуттів»), які направлено на відновлення історичного перебігу подій останнього часу, встановлення істинності мотивів окремих діячів, що брали участь у зміні нашої історії.

Метою дослідження є аналіз міжнаціональних відносин України в умовах трансформації суспільства (Північний регіон).

Північний регіон України включає Київську, Житомирську, Чернігівську та Сумську області (так звана Північна Україна). Цей регіон із високою щільністю населення, високою культурною та релігійною самовизначеністю. Через те, що до територіальної структури

регіону входить Київська область і, відповідно, м. Київ – столиця країни, з одного боку, та наявність кордону із «країною агресором» (Чернігівська та Сумські області) – з іншого, цей регіон є одним із стратегічно важливих з точки зору розвитку подальших подій. Тому, на нашу думку, важливо оцінити, який потенціал у Північного регіону з точки зору реалізації можливостей ескалації чи деескалації конфлікту в Україні.

Зрозуміло, що офіційний Київ є представником загальнодержавної політики країни, а тому можна, в певній мірі, ототожнювати настрою Північного регіону та країни в цілому. З іншого боку, даний регіон має свою культурну та національну спадщину, відмінну від Східного та Північного регіону, тому таке обожнення є незавжди доречним.

Почнемо із аналізу національної структури населення Північного регіону (табл. 1).

Таблиця 1

**Національний склад населення Північного регіону України
за результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року [13]**

Національний склад	Області північного регіону, %				В середньому по регіону
	Житомирська	Чернігівська	Київська	Сумська	
українці	90,3	93,5	92,5	88,8	91,3
росіяни	5,0	5,0	6,0	9,4	6,4
поляки	3,5		0,2		1,9
білоруси	0,4	0,6	0,5	0,3	0,5
євреї	0,2	0,1	0,1		0,1
молдавани	0,1		0,1	0,1	0,1
німці	0,1				0,1
чехи	0,1				0,1
вірмени	0,1		0,1	0,1	0,1
цигани	0,1			0,1	0,1
інші національності	0,1	0,8	0,5	1,2	0,7

Близькість кордонів Північного регіону до кордонів країни із Білоруссю, Польщею та Російською Федерацією позначилась на національному складі населення цієї території (6,4% етнічних росіян, 1,9% – етнічних поляків та 0,5 – етнічних білорусів). Така структура національних меншин сприяла тому, що у регіоні більш розвинено «проєвропейські» погляди на майбутнє України та перспективи її розвитку.

На території Північного регіону для спілкування використовуються українська та російська мови, оскільки значна частина населення цього регіону, хоч і є етнічними українцями, проте звикли ще за часів колишньогорадянського союзу саме до цієї мови. Так, за даними агенції Detail Communications, у Житомирській та Київській областях більшість населення спілкується українською мовою, Чернігівській та Сумській – російською (на 2011 р.) [19]. Не дивлячись на те, що у Північному регіоні другою мовою для спілкування є російська, аналіз подій 2013-2014 рр. свідчить щодо національного спрямування свідомості населення даної частини України. Наприклад, на останніх виборах 2014 р. у Верховну раду України населення Північного регіону в більшості підтримало проукраїнські партії (95–96% голосів), в той час як проросійський блок отримав (за даними ЦВК, 2014): 3,33% – Житомирська область; 2,66% – Київська область, в т.ч. м. Київ – 3,69%; 3,86% – Чернігівська область; 4,64% – Сумська область.

Проаналізуємо, як відреагував Північний регіон на події останнього року та агресію з боку країни-сусіда.

Наведені дані свідчать про активну участь населення та підтримку дій теперішнього керівництва країни щодо реакції на агресію та анексування, європейські орієнтири.

Перейдемо до оцінки відносин між українцями та росіянами у даному регіоні. В Україні наразі проведено ряд опитувань з питань ставлення населення країни до агресивної поведінки країни-агресора. Цікавим є те, що відношення українців до росіян є на порядок кращим, ніж росіян до українців. Це підтверджується такими даними:

□ за даними опитування DW-Trend [16]:

10% росіян вважають, що Україна та Росія перебувають у стані війни, натомість 59% українців у цьому впевнені; 56% українців вважають відносини України та Росії – ворожими;

□ за даними опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) [8]:

48% українців, хто добре ставиться до Росії, при цьому 74% українців не вважають винним у агресії населення РФ; 32% мешканців РФ ставляться добре до України, до її населення – 60%;

□ за даними опитування Фондом громадської думки (на російській – ФОМ) [9]:

33% росіян вважають найбільш значимою подією 2014 р. – приєднання Криму, 32% – Олімпіаду у Сочі; 30-33% – події навколо України; проблеми санкцій – 1%. Найбільш одіозними фігурами країни вважають В.Путіна, В. Жириновського та С. Лаврова.

Таблиця 2

Періодизація реакції Північного регіону на найбільш значимі події 2014 р.

Найбільш значимі події 2014 р.	Дата події			
	Житомирська	Чернігівська	Київська	Сумська
Євромайдан. Масові вбивства (події 18-20 лютого 2014 р.)	Проведення мітингів у підтримку (2000 осіб) Акція на підтримку «Небесної сотні»	Проведення мітингів у підтримку (2000 осіб) Акція на підтримку «Небесної сотні»	Активні дії відбуваються в м. Київ (до 300-800 тис.) Акція на підтримку «Небесної сотні»	Проведення мітингів у підтримку (5000 осіб) Акція на підтримку «Небесної сотні»
Анексія Криму (16–18 березня 2014 р.)	Невизнання Криму частиною Російської Федерації			
АТО (із 13 квітня 2014.)	Волонтерський рух, акції підтримки, прийнято 6171 вимушених переселенців (станом на 5.01.2015 р.)	Волонтерський рух, акції підтримки, прийнято 6902 вимушених переселенців (станом на 11.02.2015 р.)	Волонтерський рух, акції підтримки, випадки ухилення від мобілізації (7 кримінальних справ), прийнято більше 39 тис. вимушених переселенців (станом на 7.01.2015 р.)	Волонтерський рух, акції підтримки, випадки ухилення від мобілізації (1 кримінальна справа), прийнято понад 9 тис. вимушених переселенців
Введення військ Росії на територію України (офіційне підтвердження українською стороною 27 серпня 2014 р.)	59% населення вважає, що Україна знаходиться у стадії війни з Росією*			
Збиття літака Боїнг-777 на Донеччині (17 липня 2014 р.)	Президент ініціював створення комісії з розслідування, висловлення співчуття сім'ям загиблих			
Підписання Угоди між Україною та ЄС (26 березня; 27 червня 2014 р.)	60,9% населення підтримує підписання угоди **			

* опитування DW-Trend, проведеного в грудні 2014 року незалежним інститутом IFAK на замовлення медіа-компанії Deutsche Welle [16]

** результати соціологічного дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 11 червня 2014 року [1]

У 2014 році в Росії було проведено опитування: «Як в цілому Ви відноситеся до України?» (табл. 3).

Таблиця 3

Результати опитування ФОМ громадян РФ [9]

Роки	Добре, %	Погано, %
2001	53	35
2005	79	18
2007	49	42
2009	29	61
2012	65	25
2014	35	49

Як свідчать дані таблиці 3, відносини з Україною розвивалися досить нерівно усі минулі роки, ще задовго до нинішнього драматичного загострення. Тільки під час зближення партнерських відносин Києва та Москви (під час правління В. Януковича) в кінці 2012, росіяни ставилися до України найбільш дружньо, починаючи із 2005 р. Причому, за даними ФОМ, у листопаді 2012, ще за В. Януковича, 65% опитаних вважали, що для Києва вигідніше розвивати зв'язки з Росією, ніж з Євросоюзом.

Зрозуміло, що в першу чергу на думку мас впливають ЗМІ. Якщо проаналізувати тематичний спектр провідних російських телеканалів, вибудовується дуже невтішний для іміджу України перелік:

- за часів президентства Б.Єльцина: аварії, катастрофи та стихійні лиха;
- за часів президентства В. Путіна (до 2008 р.): тональність сюжетів в більшості негативна: бандитизм, руйнування економіки, насильницька націоналізація населення, газові проблеми, «кримські жахіття» (повідомлення про бандитів – кримських татар, небезпеку відпочину на півострові, хвороби, бензинову кризу тощо);
- за часів президентства Д. Медведева: тональність сюжетів в більшості нейтральна: активно розвивається ідея «старшого брата», сюжети про важливість економічного, політичного та культурного поєднання, про націоналізм та нацизм;
- за часів теперішнього правління В. Путіна: інформаційний тон вкрай негативний: економічна нездатність, політична конфронтація, нелігітимність або дегуманізація теперішнього Президента України («хунта», «карні загони», «бандерівці» і т.д.), націоналізм, канібалізм, масове дезертирство, військова неспроможність, недопущення виконання «плану Обама» і багато іншого.

Зрозуміло, що на фоні такого негативу населення РФ так чи інакше (навіть несвідомо) ставиться до українців як до більш слабких, менш розумних та нерівних собі.

Якщо заглибитись у зміст цих повідомлень, тоді очевидним є розуміння того, що нав'язують ЗМІ спільноті: Росія не веде ніяких бойових дій на території іншої країни, але «захищає» населення на території, яка сприймається як «своя» і захищає своїх не за громадянством, а по крові та мові.

Як зазначає видання The National Interest (США), і з цим варто погодитись, «...справжня війна на Україні йде за українську самосвідомість...отже, в своїй основі це конфлікт через те, бути Україні монокультурною або мультикультурною нацією...». Іншими словами, військові дії на Сході країни – це по-суті конфлікт між двома націями, у яких, з часів розпаду колишнього Радянського Союзу, сформувалося кардинально різне уявлення про те, що означає бути патріотом та громадянином своєї країни. З точки зору більшості українців, і цю думку підтримує більшість населення Північного регіону, війна на Сході – це війна за українську самосвідомість.

Якою ж є національна ідея, що спонукає країну-сусіда ворогувати?

Аналіз історичних подій від XVI-XVII ст. і до сьогодення свідчить, що українська самосвідомість завжди була направлена на незалежність, на визнання себе вільним народом, який може сам творити свою історію. При цьому, реалізація національної ідеї нерозривно пов'язана в Україні із націоналізмом та національною демократією. Вони і є інструментом боротьби за незалежність, наряду із ідеологією, мораллю, плеканням любові до нації, держави, її традицій тощо. Але це все відбувається на фоні досить глибокої толерантності до

інших народів, національних спільнот, що перебували на території України в різні часи й за різних обставин (німці, поляки, росіяни, євреї). Зокрема, Північний регіон є зразком толерантного й цивілізованого співжиття, де тільки в Житомирській області до національного складу входить більше 10 різних національних груп, що мають істотну частку в структурі населення. При цьому тут ніколи не спостерігалось випадків міжетнічної чи міжнаціональної ворожнечі, протистоянь чи конфліктів на цьому ґрунті. Загалом, в Північному регіоні, як і в Україні в цілому, сформовано доброзичливе ставлення до носіїв різних культур, мов та релігій.

Наразі, аналіз подій 2014-2015 рр. свідчить, що на території України відбуваються бойові дії у тих регіонах, де слабша українська культура, її традиції, відсутня або дуже слабка національна самоідентифікація. І як зазначив колишній Президент України В. Ющенко «...зона АТО проходить по тих місцях, де багато чужих героїв (Ленін, Сталін, Орджонікідзе)» [15].

Іншим найважливішим чинником, що визначає відносини двох країн, є взаємозалежність економічних комплексів, де йде мова і про газонафтову торгівлю, і торгівлю продуктами харчування, і високі технології (наприклад, авіабудування та військово-оборонний комплекс). Тим не менш, до цього часу зберігається висока залежність і взаємна потреба двох економік. Для Росії Україна зберігає стратегічний інтерес в першу чергу як країна-транзитер російського газу і нафти в Європу. Основні нафто- і газопроводи, через які Росія експортує свої вуглеводні в Європу, проходять через територію України. Всім пам'ятні «газові війни», коли фактично суто економічна суперечка перетворювалась на міжнародну політичну арену, і постраждало багато європейських країн, що залишалось без необхідного газу. Також для Росії важливим є промисловий потенціал України. Таким чином, така залежність тримає відносини України та Росії в межах, що не дають поки що сторонам перейти до більш активних військових дій, а народи країн – у більш-менш нейтральний настрій.

Третім фактором, що впливає на українсько-російські відносини, є інтеграційна спрямованість. Наразі, російське керівництво, політична еліта й пересічні громадяни у своїй переважній більшості свято переконані, що: Україна є частиною Росії й не повинна існувати відокремлено від неї; росіяни й українці є одним народом, їхнє возз'єднання в єдиній державі має завершитися формуванням потужного надєтносу та утворенням «руського миру» з однією мовою, церквою й культурою; незалежна державність України є геополітичною аномалією й становить стратегічну загрозу для Росії; Росія без України є геополітично незавершеною і не може відродитись як світова наддержава [14]. Так, основні прагнення росіян та РФ можна ідентифікувати як:

- недопущення вступу України у НАТО (не дати змогу США наблизитись до Росії та «захопити» Україну);
- недопущення вступу України в ЄС (ця ідея є абсурдною для більшості росіян, які бачать своє майбутнє разом з «Новоросією»);
- небажання розуміти та поважати українську культуру, мову та традиції (прояви такого «націоналізму» незрозумілі росіянам, які самі не мають історичної самоідентифікації, їх знання обмежуються культурою радянських часів).

У свої часи іще С. Петлюра вказував на втрату російською демократією «колишніх доблестей і заслуг», на «здійснюваний факт зміщення російського лібералізму в бік великоруського націоналізму» [10].

Більшість західних країн та США ще у 90-і роки усвідомили, що Україна та Росія в своєму тандемі були основою становлення та розвитку комунізму за радянських часів. Тому, ще з часів розпаду Радянського союзу основою зовнішньої політики країн Заходу щодо РФ і Україні стало прагнення не допустити реставрації комунізму в будь-якій формі в цих країнах.

У Європі розуміють, що існуючий конфлікт – не внутрішній конфлікт України. У Європі та у більшості країн світу є розуміння того, що боротьба на Донбасі – це навіть не просто «гібридна», а справжнісінька війна між країнами. Її масштаби можна порівняти з військовими діями в Європі за часів Другої світової. Під час холодної війни, з 1947 по 1991 рік, бойові дії відбувалися на другорядних площадках, на головній європейській сцені військових дій між Заходом і Сходом не було. Навіть югославська війна такою не була (там був внутрішній конфлікт, в якому великі держави не брали участі, закликаючи до мирного вирішення).

Таким чином, можемо констатувати, що відносини між народами України та Росією знаходяться під впливом ряду деструктивних факторів, головним із яких є політична воля Кремля. Керівництво РФ прямо чи опосередковано впливає на громадську думку, на настрої

та бажання свого народу, вдало маніпулюючи їх страхами перед невідомим, перед змінами, підсилюючи нездоровий російський шовінізм лозунгами типу «Ми – росіяни», «Захистимо наших братів від бандерівців», «Крим наш», завідомо підмінюючи поняття та викривляючи реальність подій.

В цьому контексті для українців та України вкрай важливим є пошук відповіді на питання: «Хто ж насправді зацікавлений у сильній та незалежній Україні?». Це питання постало перед нами ще на початку 1990-х рр. Адже, як видно із зазначеного вище і з хронології досвіду відносин Україна-Росія на різних етапах історичного розвитку, завершальним акордом таких відносин ставала втрата Україною своєї незалежності. Так, у вересні 1917 р. голова першого українського парламенту – Центральної ради – М. Грушевський відзначив: «Ми розглядаємо федерацію не як шлях до самостійності, але як шлях до нових перспектив, які вже давно відкрилися провідним розумам людства, як шлях до федерації Європи і в майбутньому – до федерації всього світу» [11]. З висоти сьогоденного історичного знання у цих словах бачиться один з витоків притаманного багатьом українцям недооцінювання власного потенціалу, своєрідного філософствування тоді, коли потрібно приймати радикальні для держави і суспільства рішення [14].

Аналізуючи історичні події, бачимо, що українські лідери щоразу не розуміють потенціал України як самостійної держави та надмірно довіряють «дружнім поривам» російського керівництва, недооцінюють силу так званих «імперських амбіцій» країни-сусіда.

Наразі, провідні експерти, політологи, соціологи радять не розслаблятися, адже вирішити конфлікт між країнами за день-два навряд чи вдасться. Україну чекають важкі часи, але якщо будуть зроблені правильні кроки, вона отримає шанс для впровадження реформ і поверне контроль над своїми територіями, а потім баланс порозуміння між народами країн – відновиться.

Таким чином, здатність налагодити міжнаціональні відносини України та Російської Федерації буде головним іспитом для теперішнього керівництва обох країн: перевіркою на витривалість, мужність, запас міцності, толерантність та здатність вибачати.

Ступінь зовнішнього впливу на ситуацію в Україні буде залежати від рішучості позицій самої України, співвідношення «амплітуди» зовнішніх санкцій і серйозності ставок Росії, її «порога чуттєвості», а головне – від остаточної самоідентифікації України, визначення кола своїх потенційних партнерів, пріоритетів розвитку та розробки базових принципів співіснування із країнами-сусідами.

Література:

1. Відносини ЄС-Україна-Росія: проблеми і перспективи. Аналітична доповідь Центру Разумкова. – Національна безпека і оборона. – 2014. – № 4-5. – С.8-9.
2. Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні [Текст]: [колективна моногр.] / [О. Г. Аркуша та ін.]; за ред. Леоніда Зашкільняка; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Л.: Ін-т українознавства ім. Крип'якевича НАНУ, 2009. – 472 с.
3. Мельник І.А. Міжнаціональні відносини: радянський експеримент та історичні реалії / І.А. Мельник. – К.: Либідь, 2006. – 468 с.
4. Міжнаціональні відносини в Україні: стан, тенденції, перспективи / Д.В. Табачник [та ін.]. – К.: Етнос, 2004. – 584 с.
5. Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи / упоряд. Р. Ш. Чілачава, Т. І. Пилипенко; ред. Р. Ш. Чілачава. – К.: Голов. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2004. – 384 с.
6. Ніколаєв О.А. Організаційно-правові механізми регулювання міжнаціональних відносин у радянській Україні / О. А. Ніколаєв // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 40. – С. 332-339
7. Опитування: понад 60% українців підтримують вступ України до ЄС, а більш як 40% – за вступ до НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.newsru.ua/ukraine/26jun2014/opros_nato.html
8. Опитування: Як змінилося ставлення українців до Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molbuk.ua/ukraine/79639-opytuvannya-yak-zminylosya-stavlennya-ukrayinciv-do-rosiyi.html>
9. Опрос ФОМ: Россияне ставят Крым выше санкций и обвала рубля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ridus.ru/news/174330>
10. Петлюра С. Из русской печати / С. Петлюра // Украинская жизнь. – 1913. – № 3. – С. 69-74.
11. Промова Михайла Грушевського на з'їзді народів у Києві // Сучасність. – 1988. – № 9. – С. 85-89

12. Селіванова О. П. Діалог культур як засіб формування культури міжнаціональних відносин / О. П. Селіванова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 15(1). – С. 58-64.
13. Український перепис населення 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/>
14. Філенко І. В. Особливості висвітлення зовнішньої політики України в російських ЗМІ за часів президентства Б. Єльцина / І. В. Філенко // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Історія. Політологія. – 2013. – Вип. 6. – С. 114-124.
15. Ющенко В. Державотворення та шляхи до національної єдності: лекція для студентів Київського національного університету культури і мистецтв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novunu/derzhavotvorennnya-ta-shlyahi-do-natsionalnoyi-yednosti/>
16. DW-Trend: українці вважають, що між РФ і Україною точиться війна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.de/dw-trend-українці-вважають-що-між-рф-і-україною-точиться-війна/a-18148888>
17. Vote: What Was the Most Important Story of the Year? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.wsj.com/dispatch/2014/12/19/vote-what-was-the-most-important-story-of-the-year-2/>
18. Nicolai N. Petro The Real War in Ukraine: The Battle over Ukrainian Identity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nationalinterest.org/feature/the-real-war-ukraine-the-battle-over-ukrainian-identity-11782>
19. Infographic: Ukraine in 10 slides (march 14, 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detailcomms.com/infographics/>

Галагуз И.В., доцент кафедри соціології та суспільних наук Академії праці, соціальних відносин та туризму.

Межнациональные отношения Украины в условиях трансформации общества (Северный регион). Охарактеризованы современные межнациональные связи Украины и ее Северного региона в условиях российско-украинского конфликта, проведен анализ факторов, которые влияют на обострение межнациональной вражды между странами-соседями, сделана попытка найти пути решения вооруженного конфликта путем согласования национальных идей. Проанализировано, как отреагировал Северный регион на события последнего года и агрессию со стороны страны-соседа. Констатировали, что отношения между народами Украины и Россией находятся под влиянием ряда деструктивных факторов, главным из которых является политическая воля Кремля.

Ключевые слова: межнациональные отношения, конфликт, война, самоидентификация, национализм, национальная идея, Северный регион.

Galagus I.V., Associate Professor of the Sociology and Social Sciences Chair of ALSRT

The inter-ethnic relations in Ukraine in the conditions of the society transformation (the Northern Region). The characteristics of modern inter-ethnic relations in Ukraine and its northern region in the conditions of the Russian-Ukrainian conflict is given. The analysis of the factors affecting the aggravation of inter-ethnic strife between the neighbouring countries as well as an attempt to find ways to solve the armed conflict by harmonizing the means of the national ideas coordination is made. It is analyzed how the North region reacted in the events of the last year and aggression from the neighbouring country. It is noted that the relations between the peoples of Ukraine and Russia are influenced by a number of destructive factors, chief of which is the political will of the Kremlin.

Key words: inter-ethnic relations, conflict, war, identity, nationalism, national idea, self-identification, Northern Region.